

Prof. dr hab. Anna I. Brzezińska

Zespół Wczesnej Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie

Sześciolatek w szkole Co może zrobić szkoła?

informacje, działania

Każde dziecko, gdy rozpoczyna naukę w szkole, niezależnie od tego, ile ma lat, potrzebuje czasu, by tę szkołę poznać i dobrze się w niej poczuć. **Proces adaptacji dziecka** do formalnej edukacji szkolnej, do nowego rozkładu dnia, nowych działań, wymagań, jakie stawia mu nauczyciel, i do oczekiwań, jakie stawia mu grupa rówieśników, trwa różnie długo. By jednak przebiegał w miarę sprawnie i efektywnie, w działaniach, które podejmują rodzice, chcąc ułatwić swemu dziecku tę adaptację, powinni współuczestniczyć również placówki oświatowe – najpierw przedszkola, na długo przed pójściem dziecka do szkoły, a potem szkoła i wychowawca I klasy we współpracy z innymi nauczycielami.

WSPÓŁPRACA Z PRZEDSZKOLEM

Przejście dziecka sześciolatniego z przedszkola do szkoły będzie łatwiejsze, jeżeli będzie miało wcześniej okazję poznać swoją przyszłą placówkę, zrozumieć, na czym polega rola ucznia, poznać starszych kolegów. Taką możliwość stwarzają rozmaite **programy adaptacji** prowadzone we współpracy szkół i przedszkoli. Dzięki temu dziecko zyskuje szansę „zaprzyjaźnienia” się z nowym otoczeniem i „oswojenia” go.

W toku takich działań trzeba umożliwić dzieciom **obejrzenie szkolnych pomieszczeń**, nie tylko przyszłej klasy, a więc pokazać salę gimnastyczną, boisko, bibliotekę, świetlicę, różne przedmiotowe pracownie, pokój nauczycielski, szkolną aulę czy szkolne forum jako miejsca spotkań, umożliwić poznanie się z przyszłymi nauczycielami, pokazać różne formy zajęć realizowanych przez starszych kolegów, nawet przeprowadzić różne zajęcia z udziałem dzieci – przyszłych uczniów.

Istotne jest również **inicjowanie wspólnych przedsięwzięć** przez przedszkole i szkołę – występów teatralnych, festynów, konkursów, czy umożliwianie młodszym dzieciom uczestnictwa w „otwartej lekcji”. Stworzenie przedszkolakowi takiej okazji do wcześniejszego poznania szkoły może nie tylko uspokoić jego obawy (i – co ważne – obawy jego rodziców!), lecz także rozbudzić jego zaciekawienie szkolną rzeczywistością.

WCZESNY KONTAKT Z PRZYSZŁYMI UCZNIAMI I ICH RODZICAMI

Organizowanie spotkań z sześciolatkami i ich rodzicami pozwoli, z jednej strony, lepiej poznać rozterki, niepokoje i wątpliwości dzieci i ich opiekunów, a z drugiej strony zrozumieć potrzeby, zainteresowania i naturę przyszłych uczniów. Szkoła mająca świadomość tych rozmaitych uwarunkowań w sposób bardziej adekwatny będzie indywidualizować proces nauczania, wspomagać rozwój dzieci już od pierwszych dni ich edukacji, a także z odpowiednim wyprzedzeniem zapobiegać trudnościom wychowawczym.

Spotkania informacyjne z rodzicami, a potem wspólne w nimi debaty czy dyskusje w gronie pedagogicznym mogą pobudzać i zachęcać organa szkoły do nowych pomysłów, szukania nowych rozwiązań. Co ważne – będą one wynikiem **ustaleń z rodzicami** przyszłych uczniów, co prawdopodobnie zmniejszy źródła napięć w początkowym okresie pobytu dziecka w szkole.

Takie wczesne zainteresowanie uczniem i uzyskanie różnych informacji od jego rodziców i nauczycieli przedszkolnych pozwoli też z większą precyzją **monitorować** przebieg jego szkolnej kariery i z większą uwagą śledzić proces jego adaptacji w pierwszych tygodniach pobytu w nowym środowisku.

spotkania
z rodzicami

DOPASOWANIE INFRASTRUKTURY SZKOŁY DO POTRZEB DZIECI SZEŚCIOLETNICH

Ważne jest **pierwsze wrażenie**, jakie szkoła i klasa wywierają na rodzicach i na dziecku, ponieważ buduje ono ich nastawienie wobec szkoły, nauczycieli, uczenia się, własnych obowiązków. Aby edukacja dziecka mogła przebiegać w miarę komfortowych warunkach, w szkolnych murach powinno ono czuć się bezpiecznie i pewnie.

Warto pomyśleć o wydzieleniu **odrębnych stref**, przeznaczonych wyłącznie dla dzieci młodszych w szkole (np. szatnia, miejsce na boisku, plac zabaw, część świetlicy albo najlepiej oddzielna świetlica). Sale lekcyjne powinny być dostosowane do potrzeb psychofizycznych sześciolatków poprzez wyodrębnienie w nich miejsca do pracy, nauki, zabawy i odpoczynku, w odpowiedniej wielkości i lekkie, dające się przesuwać meble (ławki, krzeselka, szafki na kółkach), ciekawe, atrakcyjne pomoce dydaktyczne (gry edukacyjne, plansze, tablice interaktywne). Takie nawiązanie do przestrzeni, z którą dziecko miało doświadczenia do czynienia w przedszkolu, a niekiedy i w domu, pozwoli mu nie tylko z większą łatwością zaadaptować się do nowego otoczenia i polubić je, ale wyzwoli prawie od razu jego różnorodną aktywność i zachęci do uczenia się z zapałem nowych rzeczy.

POMOC RODZICOM WE WSPOMAGANIU DZIECKA W PROCESIE EDUKACJI

Współpraca szkoły z rodzicami dziecka jest bezwzględnym warunkiem odniesienia przez nie sukcesu edukacyjnego. Chodzi nie tylko o dostarczenie nauczycielom czy opiekunom szkolnym (np. w świetlicy) podstawowych informacji o dziecku, szczególnie gdy należy ono do grupy ryzyka, choruje przewlekle czy ma ograniczoną sprawność w jakimś obszarze.

Dobra współpraca opiera się zawsze na zaufaniu oraz na niepodważaniu kompetencji drugiej strony. Oznacza to, że nauczyciele interesują się tym, co robi dziecko w domu, a rodziców interesuje to, co dzieje się w szkole, na lekcjach czy w świetlicy. Inaczej to ujmując, nauczyciele wykorzystując różne zasoby i kompetencje dziecka, poszerzają jego wiedzę i uczą nowych umiejętności, a rodzice – wiedząc o tym, co dzieje się w klasie – wykorzystują te nowe kompetencje, chwalą dziecko za postępy, lecz także pomagają w razie trudności. Takie **systematyczne współdziałanie** dwóch najbliższych dziecku środowisk (rodzinnego i szkolnego) to podstawowy warunek jego udanej adaptacji do szkoły i w dalszej perspektywie – pomyślnego rozwoju.

Wzajemne informowanie się o postępach dziecka, lecz także o jego trudnościach to najlepsza strategia postępowania, szczególnie w niwelowaniu ewentualnych problemów. To najbardziej skuteczny sposób monitorowania postępów dziecka i kierowania jego rozwojem. Istotne jest więc podnoszenie świadomości pedagogicznej:

- nauczycieli – poprzez różne szkolenia, kontakty ze specjalistami, grupy samokształceniowe, także za pośrednictwem internetu;
- rodziców – poprzez specjalnie organizowane na terenie szkoły czy przy okazji spotkań klasowych z wychowawcą – konsultacje z logopedą, psychologiem, pedagogiem szkolnym, pediatrą, stomatologiem, dietetykiem.

Ważnym **zadaniem wychowawcy** klasy jest dostarczanie rodzicom wiedzy na temat prawidłowości rozwojowych, nowoczesnych środków i technik uczenia się, także z zastosowaniem najnowszych technologii, metod wychowawczych, w tym rozwijania i wzmacniania samokontroli, budowania kompetencji dziecka (np. komunikacyjnych, informatycznych), wzmacniania u dziecka poczucia własnej wartości i własnej skuteczności, uświadamiania rodzicom zagrożeń współczesności (np. mass-media), aby ich oddziaływania wychowawcze stawały się bardziej efektywne i przynosiły im samym poczucie zadowolenia.

miejsca do pracy,
nauki, zabawy
i odpoczynku

współ-
działanie

UMOŻLIWIENIE KONTAKTU RODZICÓW ZE SPECJALISTAMI W SZKOLE ORAZ W PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

Jedną z ważniejszych funkcji pełnionych przez szkoły jest **funkcja profilaktyczna**, która w chwili podejmowania edukacji formalnej przez dzieci sześćioletnie wydaje się wręcz priorytetowa. Jest to szczególnie ważne dzisiaj, gdy mamy do czynienia z wieloma nowymi źródłami zagrożeń, np. związanymi ze stylem odżywiania się czy spędzania czasu wolnego, doświadczania przemocy, brutalizacji życia społecznego.

Istotne, aby szkoła świadoma nowego wyzwania, jakim są dzieci młodsze niż dotąd w klasach I, dokonywała **bieżącej analizy** sytuacji, uwzględniała obawy rodziców i ułatwiała im podjęcie właściwej decyzji poprzez umożliwianie konsultacji ze szkolnym psychologiem (pedagogiem), ułatwianie kontaktu z poradnią psychologiczno-pedagogiczną czy udzielanie wskazówek koniecznych do podjęcia przez nich samodzielnych działań. Zadanie to dotyczy tak pierwszego momentu współdziałania, jak i całościowej współpracy przez wszystkie lata edukacji dziecka.

Szczególnie ważny jest jednak **początek tej współpracy**. Rodzice muszą nabrać nie tylko przekonania, że ich dziecko będzie bezpieczne na lekcjach, w czasie przed lekcjami i po lekcjach, w czasie przerw, na szkolnym boisku, na korytarzach, w szkolnej stołówce czy świetlicy. Chcą też być pewni, że w sytuacji, gdy ich dziecko natrafi na rozmaite problemy, różni pracownicy szkoły, nie tylko jego wychowawca, przyjdą mu z pomocą. I wreszcie – że oni sami, gdy zajdzie taka potrzeba, znajdą odpowiednią pomoc i wsparcie ze strony różnych specjalistów na terenie szkoły lub do takich specjalistów zostaną przez szkołę skierowani.

współpraca

bezpieczeństwo

wskazówki

wsparcie

Instytut Badań Edukacyjnych jest placówką badawczą z wieloletnią tradycją, prowadzącą interdyscyplinarne badania naukowe nad funkcjonowaniem i efektywnością systemu edukacji w Polsce. Głównym zadaniem IBE jest prowadzenie badań, analiz i prac rozwojowych przydatnych dla szeroko rozumianej polityki opartej na faktach i praktyki edukacyjnej. Instytut uczestniczy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych, przygotowuje raporty, sporządza ekspertyzy oraz pełni funkcje doradcze. www.ibe.edu.pl